כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וירא ■ י"ג מרחשון ה'תשע"ח ■ 01.11.2017 ■ גליון מס' 451

תפוצה לכל קהילות ישראל

הכנסת אורחים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מסורת בידינו שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה (קידושין פב כ) וחז"ל למדו זאת מהכתוב: "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי, מצוותי חקותי ותורותי" (בראשית כו ה). והנה בעוד שאת שאר המצוות שקיים אברהם אבינו אין התורה מציינת לנו, הרי את מצות "הכנסת האורחים" מתארת לנו התורה בהרחבה ומפרטת לנו בה פרטי פרטים כיצד קיים אותה אברהם אבינו. התיאור המפורט שבתורה בא ללמדנו איך מקיימים מצוות הכנסת אורחים כמו שהסיק מרן "החפץ חיים" בספרו "אהבת חסד" (ח"ג פ"ב), ובו הוא מפרט את ההנהגות בהכנסת אורחים שיש ללמוד מאבינו אברהם.

כבר בתחילת הפרשה אנו לומדים את חשיבות מצות הכנסת אורחים, שהרי היו לאברהם כל הסיבות שלא לעסוק בפעם הזאת בהכנסת אורחים, מלבד מה שהיה חולה (יום השלישי למילתו), הרי בחוץ שרר חום כבד, שכל אחת מהן מספיקה לפטור את האדם מהמצווה, ואעפ"כ אין אברהם מסתגר באוהלו, לא מפני החולשה (של המילה) ולא מפני החום, אלא יושב בפתח האוהל ומחפש עוברי דרכים להכניסם לביתו. (אמנם לפי "החפץ חיים" אין לדרוש מאמץ כזה מאנשים רגילים), ועם זאת אפשר ללמוד מהתנהגות זו של אברהם, שבתנאים רגילים אל לו לאדם להמתין עד שיתדפקו האורחים על דלת ביתו ואז להכניסם לביתו, אלא גם אם אין אורחים באים לביתו, יבקשם בחוץ, ואף ילך לקראתם להכניסם לביתו. כמו כן יש ללמוד ממה שאברהם אמר: "יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם", שעל המארח להציע לבא מן הדרך תחילה מים לרחצה, (מקלחת צוננת או אמבטיה חמה), שגם הם בכלל הכנסת האורחים. ובזמן שהאורחים ממתינים עד שהמארח יכין את סעודתו, בזמן הזה על המארח להציע לאורחיו מנוחה (ככתוב: "והשענו תחת העץ"), שינפשו מטורח הדרך.

גם בהכנת הסעודה לומדים אנו מאברהם כיצד לנהוג: אם המארח רואה שהכנת הסעודה תארך זמן רב, אל לו לתת לאורח להמתין רעב עד שיסיים להכין את כל הארוחה, אלא יגיש לאורח את המנה ראשונה מיד כשהכינו אותה, כמו אברהם שאמר: "ואקחה פת לחם וסעדו לבבכם", ואח"כ יגיש להם מנה שנייה, ולא לתת לאורח להמתין ברעב עד גמר הכנת כל הסעודה. ועוד לומדים אנו מאברהם, שלמרות שהיו לו הרבה עבדים ושפחות, אין אברהם מוסר את קיום מצות הכנסת אורחים לאחרים, אלא הוא עצמו עומד ומשרת לפני אורחיו כל עת האכילה ("ויתן לפניהם והוא עומד עליהם"), ועם זאת מוצא אברהם לנכון לשתף במצווה זו גם את בני ביתו (ככתוב: "ויתן אל הנער [הוא ישמעאל - רש"י] וימהר לעשות אותו"). ועד כמה היה החינוך להכנסת אורחים מושרש בבית אברהם רואים אנו זאת לאחר ימים אצל לוט, שהיה מוכן בסדום להכנים אורחים אפילו תוך סיכון עצמו.

וכך מסכם החפץ חיים בספרו (שם) את מה שיש ללמוד מפרשת הכנסת האורחים של אברהם: "כשיבואו אורחים לביתו של אדם יקבלם בסבר פנים יפות וישים מיד לפניהם לאכול כי אולי העני רעב ומתבייש לשאול. ויתן לפניהם בפנים צהובות (שמחות) ולא בפנים זועפות, ואף אם יש בלבו של המארח דבר דאגה (פרטית שלו) יכסנה בפניהם. ואם ילינם בביתו ישכיבם במיטב מיטותיו כפי הראוי להם כי גדולה מנוחת העייף, ולפעמים המשכיבו עושה לו טוב יותר מהמאכילו ומשקהו". ולאחר האירוח יש לקיים מצות לוויה, בפרט אם האורח אינו יודע היטב את הדרך, או אם הדרך מתפצלת לכמה דרכים, מצווה רבה היא ללוות אותו ולהראות לו הדרך הנכונה, ולפחות יברר לו היטב קודם יציאתו את הדרך הנכונה שלא יכשל בהליכתו, וזהו עיקר מצות לוויה. ומסיים שם החפץ חיים: "ומה טוב שיהיה לאדם חדר מיוחד בשביל האורחים על כל פנים ללינתם. וכבר נהגו בכל ישראל לעשות חברה מהכנסת אורחים המתחזקים במצווה זו ואשרי חלקם". ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הערות באמירת צ' פעמים "משהרומוה"ג"
כתב השו"ע (או"ח קי"ד, ח'): בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר "מוריד הגשם" אם לא, עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור וכו'...
המשך בעמי 2

שוויית קיץ
יש יהודי שחייב לי כספים, אך אין לי אפשרות לתבוע אותו בבית הדין בגלל שאין לי הוכחות לכך (עדים, שטר וכדומה)...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
אות משמים
מורים, סטודנט אמריקאי יהודי, הלומד באחת האוניברסיטאות הגדולות שבארצות הברית, החל באחרונה להתעניין ביהדות...
המשך בעמי 4

שביבים
■ מחאה!
■ מי היו החבריא קדישא
■ ירושלים / ראייה ושלום
■ ישן בחצרות הבתים
■ התרופות שמחוץ לסל
המשך בעמי 5

הערות באמירת צ' פעמים "משהרומוה"ג"

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א
מח"ס ויאמר שמואל, שלהי דקייטא ושא"ס
מראשי ישיבת אור התורה / אלעד

א כתב השו"ע (או"ח קי"ד, ח'): בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר "מוריד הגשם" אם לא, עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור וכו', אם ביום א' של פסח אומר ברכת "אתה גבור" עד "מוריד הטל" צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם, הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם וא"צ לחזור. והרמ"א כתב שה"ה אם אמר בשמיני עצרת צ' פעמים "אתה גבור" עד "מוריד הגשם", אזי אם נסתפק אח"כ אם הזכיר או לא, חזקה שהזכירו.

מקור דין זה שלאחר ל' יום אין לחוש שהאדם טעה, הוא בירושלמי פ"א דתענית ה"א דעד שלושים יום בחזקת שהוא למוד הוא מזכיר. וע"ז הוסיף מהר"ם מרוטנבורג לומר תשעים פעמים "משיב הרוח ומוריד הגשם" כנגד ל' יום שאמרו ג' פעמים בכל יום, וראייתו מב"ק כ"ד א' דאמרו גבי שור המועד "ריחק נגיחותיו חייב, קירב נגיחותיו לא כל שכן", ה"נ כיון דאחר ל' יום אם מסופק הוא, א"צ לחזור, כ"ש האומר תשעים פעמים ביום אחד. אמנם רבנו פרץ כתב דלא כן, דאין הנדון דומה לראיה, דהתם טעמא משום שהוחזק ליגח ואם הוחזק בשלש רחוקות, כ"ש בשלש קרובות. אבל גשם שנתקן בתפלה והדבר תלוי בהרגל לשונו, לא אמרינן הכי, עכ"ל הטור. ועי' בספר קה"י בב"ק שם בביאור מחלוקת הראשונים בזה.

והמשנ"ב הביא דמדברי הגר"א ואחרונים נוספים משמע דהעיקר תלוי רק בל' יום, בין להקל ובין להחמיר, ולא באמירת צ' פעמים. והיינו שלהגר"א ז"ל מרחק הימים שבמשך חודש הם גורמים לזכור לומר את האזכרה העכשוית ולא חזרה על האזכרה צ' פעמים.

ודבר זה, שאדם זוכר דבר ומתרגל אליו כעבור ל' יום, מצינו כמותו במקומות רבים, כגון בברכות נ"ט ב' דמברכים ברכות הראיה אחת לשלושים יום, והיינו דבזמן זה אדם אינו שוכח את אשר ראה קודם שלושים. וברי"ה ל"ה א' אמרינן דתפילה שהיא לפרקים כמו ל' יום צריך לסדרה. ואולי בזה גם נבאר מאמר חז"ל בפסחים (ו' א') של' יום קודם הרגל שואלין ודורשין בהלכות הרגל, והיינו שלפני כן אדם ישכח את אשר למד ורק בתוך פרק זמן זה דעתו עדיין על ההלכות. ואולי זה גם הביאור בסוכה ט' א' בדברי ב"ש דסוכה ישנה ל' יום. ועיין ג"כ בביאור הגר"א ליונה ג' ג' דכתב שלא תוקעים בשופר בער"ה מפני שדבר הנעשה ל' יום ברציפות החוש קהה בו. והקשה דודי ידידי הגרא"ש מאיר (הובא בקובץ מוריה קונטרס ר"צ) דהא ישנם הפסקות של שבתות שלא תוקעין בהם, ויישב מו"ר הגר"ח קניבסקי (מוריה רצ"א) דהגר"א לשיטתו דבמשך זמן של חודש אדם מתרגל גם לאמירת "ותן ברכה", ולא חיישינן לתפילות המוסף בשבתות שאינו אומרם בהם, כמש"כ הפוסקים. ויש להוסיף בזה גם פסוק מפורש (במדבר י"א, כ') גבי השלו, "עד חודש ימים עד אשר יצא מאפכם". הרי שהדבר המתרחש ברציפות של חודש קהה הרגש בו ומתרגלים אליו, והדבר לא תלוי במספר אכילות השליו אלא במשך תקופת החודש שאכלוהו.

ב יש להסתפק האם אדם שמסופק האם אמר את האזכרה הנכונה, אך יודע שהוא אישית אינו טועה כעבור שבועיים, למשל, ואינו צריך משך זמן של חודש. האם עליו לחזור, שהרי חז"ל קבעו שאדם אינו שוכח רק כעבור חודש, או שדבר זה נאמר רק באדם רגיל שאינו יודע את משך הזמן מתי אינו חוזר לאזכרה הקודמת, וצ"ע.

ומו"ר רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב לי בזה: אם ברור לו, אין חוזר.

ג יל"ע באחד שאמר "מוריד הגשם" במוסף של שמחת תורה, אך כבר בתפילת מנחה טעה ואמר "מוריד הטל". האם אזכרת "מוריד הגשם" דמוסף מצטרפת לו לאמירת צ' פעמים או לא. ולענ"ד אמירה זו לא תצטרף, כיון דאחר ששב חזר להרגלו הראשון, שוב הפקיע את אמירתו הראשונה, והוי כשור המועד דקי"ל בב"ק כ"ג ב' שאם נגח ג' פעמים נעשה למועד, אך אם שיחקו עימו התינוקות ולא נגחם, שוב חזר לתמותו.

ואף שפשוט בסברא שאם למשל אמר עשרים פעמים "מוריד הגשם", ושוב טעה ואמר פעם אחת "מוריד הטל", שאין אמירה זו מבטלת את עשרים הפעמים, כיון שהרגל של עשרים פעם אינה מתבטלת באמירה הופכית אחת. (וכן מצינו בכה"ח סי' קי"ד סקנ"ב לגבי ל' ימים, שאם טעה בתפילתו בתוך ל' יום, א"צ להשלים ימים אלו שטעה בהם). אך כאן, שאמר רק פעם אחת "מוריד הגשם" ושוב שב לאמירת "מוריד הטל", מדוע שאמירה זו תצטרף לאמירת צ' פעמים?! אך בפוסקים לא מצינו דבר זה, שצריך איזה שהוא רצף לאמירותיו. וצ"ע אמאי.

וידועים דברי הקה"י בב"ק סי' כ"ט, שלדעת הראשונים דמהני באמירת צ' פעמים בבת אחת, מוכח שענין חזקת מועד היא שע"י שעושה המעשה עוד ועוד פעמים, מתרגל בכך ועי"כ נהיה מועד, וא"כ בכה"ג שקוטע את ההתרגלות ושב להתרגלותו הקודמת, לכאו' לא יהני לחבר אמירת "מוריד הגשם" לצ' פעמים שאמרם.

ד המסתפק האם אמר בימות החמה 'משיב הרוח ומוריד הגשם' או 'מוריד הטל', וגם מסתפק האם אמר צ' פעמים 'רב להושיע מוריד הטל', אין זה נקרא ספק ספיקא, כיון דאם לא אמר צ' פעמים 'מוריד הטל' תלינן בודאי דאמר דאמר 'משיב הרוח ומוריד הגשם', דאם היה ספק, היה אסור לו לחזור על תפילתו (קובץ ישורון ח"י בשם רבנו מרן בעל אבי עזרי זיע"א). ועי' בד' המשנ"ב סי' קפ"ח סקט"ז, וז"ל: ולא הזכיר של שבת - ואפילו אם ספק לו אם הזכיר או לא תלינן דמסתמא בודאי לא הזכיר, וראו בשעה"צ שם מקורותיו והמו"מ בזה. ועי' אשי ישראל בד' הגרח"ק שליט"א בזה.

ה יל"ע האם אפשר לומר צ' פעמים "ותן טל ומטר לברכה" בו' חשון שחל בשבת, כהכנה לאמירת "ותן טל ומטר לברכה" הנצרכת במוצ"ש שהוא ז' בחשון, או לומר צ' פעמים "ותן ברכה" ביו"ט ראשון של פסח, כהכנה לאמירת "ותן ברכה" במוצאי יו"ט. והגר"י גרינברגר שליט"א בשו"ת שובה ישראל ח"ב כתב שיש בכך הכנה משבת לחול.

ולענ"ד ניתן לומר גם צ' פעמים "ותן טל ומטר" בשבת הסמוכה לז' בחשון או לומר צ' פעמים "ותן ברכה" ביו"ט ראשון של פסח, מכיוון שהדבר אינו חשוב כהכנה פיזית, טכנית ומציאותית גרידא לימות החול, אלא שינוי ומהפך מוחי פנימי, שהחל מרגע זה אני ב"מצב חורף" ולא ב"מצב קיץ". והכנה זו, למרות שהשלכתה ההלכתית תסייע לו רק לימות החול, אינה נחשבת להכנה לימות השבוע אלא לעכשיו, וכעת מצאתי בס' אורחות שבת (ח"ב פכ"ב הערה רצג) שהביא בשם הגרשז"א זצ"ל להתיר זאת כיון שהכרזת השינוי הוא בו ביום ומיד הוא רוצה להרגיל את עצמו להתפלל כראוי. ואולם מורי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב לי: 'אין ראוי להקל'.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת אורי ג. נתניה: יש יהודי שחייב לי כספים, אך אין לי אפשרות לתבוע אותו בבית הדין בגלל שאין לי הוכחות לכך (עדים, שטר וכדומה) אך ברור לי שהוא אכן חייב לי את הכספים. מדובר בסכום כסף לא קטן.

העניין הוא שבמהלך השנים עלו במוחי כל מיני רעיונות איך בכל זאת להוציא ממנו את הכסף, חלק מהרעיונות קשורים למהלך הדין בבית הדין וחלקם קשורים לפעולות שניתן לעשות מחוץ לבית הדין, אך המכנה המשותף לכולם הוא שאצטרך לשקר וללכת בדרכי תחבולה וערמה כדי להשיג את המטרה.

עד היום נמנעתי מלעשות כן, אך הסיפור עם יעקב ועשו מעורר אצלי מחשבה, האם כשם שהיה מותר ליעקב ללכת במרמה כדי להשיג את הברכות המגיעות לו, כך גם לי מותר ללכת במרמה כדי להשיג את הכספים המגיעים לי? האם ישנה לשאלה זו התייחסות בדברי הפוסקים?

תשובה: אכן שאלה במקומה, ויש לציין לכמה מקורות[א] מדברי חז"ל והפוסקים, מתוך תקווה שנוכל להגיע לכללים ברורים בשאלה זו.

הגמרא במסכת שבועות[ב] מביאה כמה דוגמאות לשאלות מעין אלו שיסוד השאלה הוא כשאלתך, האם מותר לאדם ללכת בערמה ובמרמה כדי להשיג את הכספים המגיעים אלו, והגמרא אומרת שאין לעשות כך משום שנצטווינו 'מדבר שקר תרחק'.

הדוגמאות של הגמרא הם:

1) שלושה בני אדם שתובעים כל אחד מנה (סכום כסף) מראובן, וראובן על אף שהוא חייב מכחש בהם וכופר בחוב זה, ורוצים שלושת בעלי החוב לעשות תחבולה, שיבוא אחד מהם ויתבע בבית הדין את ראובן ושני האחרים יבואו בתור עדים (עדי שקר שהרי הם לא היו עדים להלוואה) וכך יצליחו להוציא מראובן לפחות מנה, ואת המנה יחלקו ביניהם.

2) ראובן חייב כסף לשמעון, אבל לראובן יש רק עד אחד לכך, ולכן מבקש מלוי שיבוא ביחד עם העד האחד לבית הדין ויעמוד שם וזה ייראה כאילו יש לו שני עדים ומתוך כך שמעון יבוא להודות בחובו.

ועיין שם עוד דוגמאות, וכאמור מסקנת הגמ' היא נחרצת שאין לעשות כך משום 'מדבר שקר תרחק'.

ובספר שאלות ותשובות 'תרומת הדשן'[ג] נשאל אם על נתבע שתובעים אותו על ממון שהוא מוחזק בו ורוצה לחפש כל מיני צדדים ותואנות כדי להשתמט מהתביעה ולכן לתובע לא תהיה ברירה או שעל כל פנים לא יהיה לו כוח לכל התהליך הארוך, ולכן ירצה להגיע עם הנתבע לפשרה וייקח ממנו חלק מהתשלום וימחל לו על שאר התשלום, האם מותר לנתבע לעשות כך?

והשיב ה'תרומת הדשן' שפשוט שאין לעשות כך וחלילה לירא שמים שיצדד למצוא היתר כזה, ואם הגמרא דלעיל אסרה לעשות כך אפילו במקרה שהוא צודק, על אחת כמה וכמה שאין לעשות כך במקרה שהוא אכן חייב את הכסף ורוצה להשתמט מלשלם את מלוא הסכום.

ודברי התרומת הדשן הללו נפסקו להלכה בשולחן ערוך[ד].

אמנם רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כתב על זה בחיבורו על 'חושן משפט' - 'אורים ותומים'[ה], שאם מדובר באופן שיש לנתבע תביעה ישנה על התובע רק שאין לו הוכחה על כך וכעת כשבא התובע הנ"ל ורוצה לתבוע ממנו כסף, מותר לו לעשות תחבולות כדי לייגע את התובע באופן כזה שיסכים להתפשר עמו וכך יוכל לקזז מהחוב את החוב הישן שהתובע חייב לו.

והוסיף וכתב[ו] על זה שזה אמנם נכון לדינא, אבל מכל מקום לכתחילה יש לזהר אפילו במקום הפסד שלא להוציא שקר מפיו כלל.

ובעל נתיבות המשפט[ז] סייג היתר זה וכתב שזהו דווקא במקום שלא יהיה כרשע לפני הדיינים.

ונראה שבעל נתיבות המשפט הוכרח לכתוב זאת כדי שדבריו של ה'תומים' לא יהיו נסתרים מדברי הגמרא דלעיל, ששם מבואר להדיא שאפילו במקום שהצדק עם הבעל דין אסור לו ללכת בדרכי תחבולה ומרמה, ואם כן איך התיר זאת ה'תומים'? ולכן כתב ה'נתיבות' שמדובר באופן שלא נראה כרשע לפני הדיינים.

וביאור החילוק בין 'נראה כרשע' ללא 'נראה כרשע' נראה לענ"ד[ח] הוא שבאופן שאחד מבעלי הדין משתמש בשקרים גסים כדי להשיג את מבוקשו ואו אז אין היתר שכבר נאמר 'מדבר שקר תרחק' וישראל לא יעשו עוולה ולא ידברו כזב' ואף על פי שעשיית צדק היא בגדר 'שלום'[ט] ומותר לשנות עבור ה'שלום'[י] מכל מקום כבר כתבו חלק מהפוסקים ששקר ממש לא הותר ורק 'שינוי'

וחצאי אמיתות- מותר[א].

אמנם באופן שאינו משקר ממש, אלא מחפש כל מיני תואנות וטצדקי כדי להשתמט, או שמשנה בדיבורו באופן שאינו מוגדר כשקר ממש (אלא לשון המשתמעת לשני פנים) או אז, אם אכן הצדק עמו מותר לו לעשות כך מעיקר הדין[ב].

וחילוק זה מוכרח מדברי רבינו הש"ך, שהנה הש"ך העתיק להלכה את כל דוגמאות הגמרא במסכת שבועות שהובאו לעיל בתחילת התשובה, והוא עצמו כתב במקום אחר לתת עצה לנתבע לומר טענת 'שמא' (אף על פי שהוא כן יודע) כדי שלא יתחייב בשבועה, וכתב שבמקרה כזה אין בעיה של 'מדבר שקר תרחק', הרי שיש לחלק בין שקר גמור שאסור אף במקרה כזה, לשקר שאינו שקר גמור שהוא מותר במקרה כזה, וכן לייגע את הבעל דין בכל מיני הליכים ותחבולות שגם זה מותר באופן שאכן הצדק עמו.

אמנם, יש לדעת שפעמים רבות כל אחד מבעלי הדין בטוח שהצדק עמו...ולא נאמר היתר זה אלא באופן שאכן יש כאן הכחשה של אחד מבעלי הדין במציאות הברורה, ולא כשיש כאן ויכוח הלכתי וכדומה ויש כאן שני צדדים, לכאן ולכאן, ודברים המסורים ללב הם ועל זה נאמר 'ויראת מאלוקיך'[ג].

ובאופן שהצד השני הולך בדרכי מרמה ומשקר על ימין ועל שמאל, רשאי גם הוא להתגונן בשקר ולענות כסיל כאולתו[ד].

א -ראיתים בשיעורו של הגר"א וייס שליט"א לפרשת חיי שרה בעניין 'מדבר שקר תרחק'. ועיין שם עוד מ"מ ודוגמאות לעניין זה.
ב - דף ל"א עמוד א'.
ג - סימן ש"ו.
ד - חו"מ סימן י"ב סעיף ו'.
ה - תומים סימן י"ב ס"ק ה'
ו - אורים סימן י"ב ס"ק ח'.
ז - ביאורים סימן י"ב ס"ק ג'.
ח - הנה הגר"א וייס שליט"א בשיעור הנ"ל חילק בין שקר בתוך בית הדין, לשקר מחוץ לבית הדין' ומתוך כך נדחק בהבנת הקל וחומר של התרומת הדשן עיין שם, ואני את הנלענ"ד כתבתי.
ט - כדמוכח בשו"ת שבות יעקב חלק א' סימן קל"ח ועי"כ לא חלק עליו הבית יעקב אלא משום הוצאת לעז ולא משום 'מדבר שקר תרחק'.
י - יבמות סה:
יא - עיין ערוך לנר על יבמות סה: ד"ה 'אביך צוה' ושו"ת חת"ס חלק ו' ליקוטים סימן סימן נ"ט.
יב - ויש לומר שזהו הביאור בדברי רש"י (פרשת ויצא) שכתב 'אנכי, עשו בכורך' שלכא' יש להתפלא הרי זוהי התחכמות בעלמא, ועדיין יש כאן גניבת דעת ושקר, ושום מחנך לא היה מקבל מתלמידו התחכמות כעין זו, אלא שרש"י לא בא ליישב איך יעקב שיקר שזה יש ליישב מפני שאמו צוותה (רד"ק) או צורך השעה, או מפני השלום, אלא שעדיין היה ק' לרש"י שגם בכה"ג מותר רק לשנות ולא לשקר (לשון המשתמעת לשני פנים) ולזה אמר רש"י 'אנכי, עשו בכורך'. וע"ע ברבינו בחיי שם שכתב שכל דבריו של יעקב אינם כי אם אמת ועיין שם איך שביאר כל דבר ודבר שיצא מפיו של יעקב שאינו שקר ומרמה.
יג - ועיין מהרש"א ליבמות סג: שגם היכא שהותר לשנות לא יעשה כן בתמידות אלא רק באופן אקראי וחד פעמי.
יד - שיעורי הגר"א וייס שליט"א שם.

סיפור לשבת

אות משמים

/ הרה"ח יצחק ברבר

מוריס, סטודנט אמריקאי יהודי, הלומד באחת האוניברסיטאות הגדולות שבארצות הברית, החל באחרונה להתעניין ביהדות. הוא היה מגיע לסעודות שבת שהתקיימו בבית חב"ד, שהיה קרוב מאד למעונות הסטודנטים, ואט אט התחזק ביהדותו יותר ויותר. כשתם סימסטר הקיץ, התלבט מוריס היכן יעביר את חופשת הקיץ, עם מי שהתייעץ, כולם אמרו לו שיסע לישראל ארץ הקודש ושם ישתלב באחת הישיבות המיועדות לסטודנטים כמוהו, ובכך יתקרב בצעדים מהירים בהבנת היהדות ומצוותיה.

מאידך חשב מוריס שזה אולי מוקדם מידי בשבילו לנסוע לישראל וללמוד בישיבה, וע"כ החליט שייצא לטיול למזרח הרחוק. אולם, אם בורא עולם חושב שעבורו טוב יותר להגיע לארץ ישראל, אזי שיתן לו אות או סימן כלשהו והוא ללא היסוס יעשה את רצון ה'.

כאשר הגיע מוריס לתאילנד, נכנס לבית חב"ד לתפילות ולסעודות שבת. לאחר סעודת השבת שנערכה בהדר ולאחר הזמירות והמנגינות, ישבו כולם ל'עונג שבת", ואז ביקש מוריס את רשות הדיבור. וכך סיפר: "אני מסתובב כבר כמה שבועות במזרח הרחוק, זו היתה החלטה שלי במקום לנסוע לישראל. ברם, קיבלתי על עצמי, שאם אקבל רמז כל שהוא משמים שעלי לנסוע לארץ הקודש, לא אהסס ומיד אבטל רצונותיי ואסע לארץ ישראל. אתמול נכנסתי לבנק, ובעודי עומד בתור ראיתי התקהלות גדולה של אנשים ובמרכזה עומד ילד קטן עם שטר בידו והוא בוכה, הדבר היה לפלא בעיני, ומסקרנות ניגשתי גם אני אל הילד להבין על מה ההתקהלות ועל מה ההמולה? להפתעתי ראיתי שהילד שבוכה, מחזיק שטר של חמישים שקלים ישראלים. שאלתי מישהו 'מה קרה פה?' והוא הסביר לי שהילד מבקש לפרוט את השטר והפקידה אמרה לו שהם לא פורטים כסף ישראלי. ניגשתי אל הילד ואמרתי לו 'אני אפרוט לך את השטר'. אורו עיניו של הילד, וכל הסובבים שמחו מאד. ביררתי את שער המטבע התאילנדי מול השקל ופרטתי לו את השטר. כשיצאתי מהבנק עם שטר ישראלי ביד, התחלתי לחשוב שאולי זה הסימן ששלחו לי מן השמים ועלי לעזוב הכל ולנסוע לארץ הקודש וללמוד יותר על

המשך בעמוד הבא...

היהדות. מספר שעות התרוצצה במוחי השאלה מה לעשות? עתה אני שמח לספר לכם. שבעזרת ה'. ביום ראשון בבוקר אני מפסיק את הטיול המתוכנן, משנה מסלול וטס לארץ הקודש".

כל הנוכחים התרגשו ומחאו לו כפיים על החלטתו האמיצה ועל הוצאתה לפועל של יוזמתו ושאכן הסיפור עם החמישים שקלים הוא אות משמים, וברכו אותו להצלחה בהמשך דרכו.

כעבור שבוע קיבל מנהל בית חב"ד בתאילנד שיחת טלפון ממורים. "שלום ראביי, אני בישראל, כבר התחלתי ללמוד, אך אני חייב לספר לך את סוף הסיפור. למרות שנסעתי עם חששות שאולי האות והסימן מהשקלים הוא מקרי, הנה כשיצאתי משדה התעופה מבלי שידעתי כלום מה ולהיכן פונים כדי להגיע לירושלים, ניגש אלי נהג מונית ושאל אותי "רוצה מונית לירושלים? אקח ממך רק חמישים שקלים כי בכל מקרה עלי להגיע לירושלים. שלפתי את השטר שקיבלתי מהילד בתאילנד ואז ראיתי בחוש כי אכן מהשמים מובילים אותי למקום הנכון". ■

שביבים / שאול שיף

■ מחאה!

ידי"ע הרה"ח ר' שאול שי' / עורך 'בסוד שיח'

ישנו סיפור מפורסם על גאון מהדורות הקודמים, שהיה ידוע בהתמדתו המופלאה בלימוד התורה, אשר לעת זקנותו ביקשו ממנו לטובת בריאותו שילמד כמה דקות פחות מ-18 שעות ביממה, כדי להקדיש מעט יותר זמן לצרכי גופו, והוא סירב בתוקף. לאחר הפצרות רבות ענה להם, שאם ימעיט קצת מהתמדתו בתורה, בעקבות זאת יש חשש שה"אפטייק וועט בייטן דעם רענדל", - רוקח העיירה [שבד"כ היה סמל ליהודי שהתרחק מהדת] ימיר את דתו ח"ו. למראה פליאתם הסביר להם הגאון: עם ישראל הוא כמו שלשלת, כאשר כל אחד מושפע ממי שבדרגה מעליו ומשפיע על מי שבדרגה שתחתיו. יש את היהודי שלומד 18 שעות ביממה, ואחריו היהודי שלומד 17 שעות, ועד ליהודי שלא לומד כלל אבל הולך לבית הכנסת, ואחריו מי שהולך לבית-כנסת רק לעיתים רחוקות וכו', עד ליהודי שמעלתו היחידה שהוא עדיין יהודי... אך כאשר היהודי שלומד 18 שעות ילמד שעה פחות, יבין מכך היהודי שלומד 17 שעות שגם הוא יכול ללמוד שעה פחות, וכך הלאה והלאה דרגה אחר דרגה, כאשר ההוא שכלל אינו לומד יפסיק גם להתפלל בבית-הכנסת וכו', עד שאותו יהודי שנמצא בסוף הרשימה יושפע מכך להמיר את דתו..

בדבריך אודות "מדרון חלקלק" מחית כנדרש על כך שנשים רקדו בשמחת תורה עם ספרי-התורה רח"ל, ומכך השתלשל שאשה ניגשה להיות 'חזן' במניין של גברים לאמירת הלל וכו', וכדי ביזיון וקצף. אמנם, באותה נשימה בהמשך המאמר, הנך מציין לשבח, ש"התרשמת עמוקות" מנשות היישוב 'נוף איילון', שציינו את "אהבתן האמיתית לתורת ישראל", כאשר התאספו במתנ"ס לריקודים משלהן, "קראו מקאמה תורנית(?)", בחרו "כלת תורה" ו"כלת מעונה", ותיארת באריכות ש"הן לא היו נראות מושפלות ומוסכנות". ותמה תמה אקרא עליך, עד כמה לא חלי ולא מרגיש שזוהי בדיוק הבעיה עליה הנך מתריע כמה שורות קודם! הרי זה גופא שאותן נשים מקיימות לעצמן ערב ריקודים במתנ"ס, במקום לנהוג כאמהותיהן וסבתותיהן, ולבוא לבית-הכנסת, היכן שמוציאים את ספרי התורה מארון הקודש להקפות, כמקובל מדורי דורות ומנהג ישראל תורה הוא, לשמוח מעזרת הנשים בשמחה אמיתית של תורה - היא היא ראשיתו של אותו "מדרון חלקלק"! ברגע שמשנים את הדרך של מסורת אבות ואמהות קדושים, ועוד משבחים זאת ונותנים לכך לגיטימציה רוחנית כביכול, אין כל אפשרות שהדבר לא יגרור אחריו עוד שינוי ועוד שינוי מדרך המסורת וההלכה עד ל'חזניות' ו'רבות' שסופם מי ישורנו. 'מנהג' חדש זה הוא עצמו נתינת מקום לכל ההבלים והרעיונות השטותיים, כאילו אין בדרך מסורת היהדות שניתנה מסיני מספיק כבוד או 'שיוויון' לנשים וכיו"ב, ויש להמציא מסורות והלכות חדשות ח"ו. האם ראית אצל אמך וסבתך מנהג כזה של ריקוד במתנ"ס המקומי ועריכת 'פורים-שפיל' של "כאילו כלת תורה" לכבוד שמחת תורה? האם הן לא היו מספיק 'רוחניות' וקשורות לתורה ולשמחתה באמת, מבלי להיראות "מושפלות ומסכנות"? הרי ברור לכל שכל הצרות של "נשות הכותל" וכיו"ב לא הגיעו מחלל ריק. לא ביום אחד הגיעה דרישה חצופה של מחריבי ומחריבות דת ישראל ועם ישראל ש"הכותל הוא גם שלנו". זה התחיל מכך שחוגים מסוימים (שאתה מכיר אותם היטב..), זלזלו בשם ה"לאומיות הקדושה", בשמירת ההלכה וקדושת הכותל, כאשר התירו שירת נשים בציבור שנשמעה היטב בכל רחבת הכותל, וכך הלאה והלאה באותו "מדרון החלקלק" שהיטבת לתאר, עד שהיום הגענו ל"צלם בהיכל" שמעמידות אותן חצופות הנתמכות על-ידי צוררי ישראל ואכמ"ל.

לא הייתי כותב לך זאת, לולי שראיתי עוד ועוד 'מנהגים' שכאלו הולכים וצצים בכל מקום, כאשר הצד השווה והכיוון בכולם ברור ומוכר לנו עוד מימי ה'משכילים'- ההלכה והמסורת היהודית המקובלת מדור דור כבר איננה מתאימה לדורנו הנאור, ועלינו לשנותה, צעד אחר צעד, עד לחורבן מוחלט, ח"ו. כאשר הרבנים ומנהיגי אותם חוגים מעלימים עין או מתעלמים, או אף משבחים ומחמיאים, כפי שעשית אתה במאמרך. אני פונה אליך בבקשה לפרסם התנצלות על אותן שורות שכתבת בנושא זה, לא כפי המתאים ליהודי ירא-שמים כמוך. זו הדרך היחידה לעצור את ההתדרדרות ב"מדרון החלקלק". הרב יוסף גערליצקי/רב מרכז תל אביב

מי היו החבריא קדישא

שמעתי מכ"ק אאמו"ר (הרה"ק מרודניק) זי"ע ששמע פעם מזקה"ק (בעל דברי חיים מצאנז) זי"ע, שהיה מונה והולך את תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע, שכולם היו גאוני עולם וידעו את כל התורה כולה, שהרי לולא כן - לא היו נמנים בין בני החבריא קדישא, ומי שרק תוספות אחד או דיבור אחד מרש"י שבש"ס, היה בהעלם ידיעתו, לא היה יכול להיות נמנה על תלמידי הבעש"ט זי"ע, שכן כך שנו חכמים בלשון המשנה (אבות פ"ב מ"ו) אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד, ורק על ידי הלימוד יומם ולילה, נעשים צדיק פועל ישועות, ובכוחו להמשיך טובות לבני ישראל, כי כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה (כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז זי"ע בשוה"ט כ"ה ניסן תשמ"א / מתוך "הידעת").

ירושלים / ראייה ושלום

/ הרב תומר אנגלסמן

בכל התורה השם ירושלים אינו מופיע. ירושלים הוא שם שבתקופה מאוחרת יותר, בתקופת התנ"ך, נקבע כשם העיר.

בסיפור העקידה אברהם הולך לארץ המוריה וה' מראה לו את ההר אליו צריך להגיע. חז"ל אומרים שההר הוא הר המוריה שבירושלים. לאחר ניסיון העקידה אברהם קורא שם להר: 'ה' יראה'. מה פירוש השם: "ה' יראה"? שמעתי הסבר לכך מהרב יהושע מגנס, רב בישיבת "מרכז הרב" בירושלים: לאחר ניסיון העקידה אברהם מבין שיש דברים אותם רק ה' רואה! לפני הניסיון אברהם הבין שהוא יצטרך לעקוד את יצחק ולכן אמר לבנו: 'אלוהים יראה לו לעולה בני" אך כוונת ה' הייתה אחרת ונאמר לו על ההר: "אל תשלח ידך אל הנער". ואברהם הודה לה' והבין שיש דברים שרק ה' רואה ואנחנו לא תמיד רואים ומבינים: "ויקרא שם המקום ה' יראה". המדרש (תהלים ע"ו) מתאר שהחיבור בין הכינוי של אברהם: 'יראה' לבין השם הקדום: 'שלם' - הוא המקור לשם ירושלים: "אמר הקב"ה: אם קורא אני אותו(את מקום המקדש) 'יראה', כשם שקרא אותו אברהם, שם (שהוא כינה את העיר בשם 'שלם'), אדם צדיק, מתרעם (כועס). ואם קורא אני אותו 'שלם', אברהם, אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים, כמו שקראו שניהם, יראה שלם-ירושלים." וכך אנחנו לומדים מהשם 'ירושלים' ששאיפתנו לדעת שיש ראיית ה' שהיא הנכונה וקובעת יותר מכפי שהמציאות נראית לעינינו, השאיפה הזאת תביא לשלום!

ישן בחצרות הבתים

(בימים אלה פניתי לעובדת סוציאלית בכירה ממרכז הארץ, וקבלתי בפניה על היעדר יכולת של רשויות הרווחה למצוא פתרונות ראויים לאנשים שהגורל המר להם. הבאתי בפניה מקרה של אדם שפוי לחלוטין שישן בלילות בחצרות בתים. בעוד מצבו הגופני ירוד. שכן, רק לאחרונה שוחרר מבית חולים עם סטומה - שם שהה קרוב לחצי שנה... להלן תשובתה. ייאמר, כי זו כלימה ובושה, חרפה וסקאנדאל, שבעוד חברי הכנסת מצויידים בכל טוב ומשכורתם קופצת אוטומטית "על ידי ועדה חיצונית", ללא הפסקה, הנה עובדות סוציאליות משתכרות שכר מביש ממש.)

"אני קוראת ונאנחת, כי המצב באמת קשה ואני יכולה לצערי להאמין לך, שיש אדם שלא ניתן לו מענה במדינת ישראל. מבלי להכיר את פרטי המקרה, אוכל לומר לך שוודאי נעשו ניסיונות רבים עוד בעבר לתת לו מענה ראוי ומכובד כדי שיוכל לעמוד על רגליו ולא רק לשרוד, אלא גם לחיות בכבוד ובשמחה. עם זאת גם אם האדם פעל שלא כשורה בעבר, אין אף אדם שראוי לחיות במצב כזה.צר לי שבמדינת ישראל בשנת 2017 אנחנו נאלצים להיעזר באנשים טובי לב, ויש אולי אנשים נוספים שלא אתה ולא אני שמענו עליהם הזקוקים לסיוע. לצד זאת, אינני מנסה להצטדק אלא לבקש ממך לראות את התמונה הרחבה.העובדות הסוציאליות מקבלות שכר שאינו דומה ולו במעט למה שמרוויחות נשים אחרות, אקדמאיות, כמעט בכל מגזר אחר. כאשר עובד סוציאלי ממוצע אמור לטפל בכ-300 משפחות בפחות ממשרה, נראה לי די הגיוני שיהיו כאלה שיפלו בין הכיסאות ואולי אפילו רבים. עובד סוציאלי בשירות הציבורי בלשכות הרווחה, עובד ללא הפסקת צהריים, הפסקת עשר או שנת שבתון (וכדאי אולי להסתכל בטבלת השכר של העובדים הסוציאלים שלא עודכנה מאז שנת 1996). מידי פעם אני תוהה לעצמי האם זה מקצועי מצדי ומצד עו"ס אחרים לקבל עבודה שברור לך שלא ניתן לעשות אותה בצורה מיטבית. בקיצור, בתוך תנאי העסקה בלתי אפשריים (ותנאי שכר כאלה) קשה לעבוד ולצערי הרב מאוד, יש גם פיספוסים. אינני יודעת כמה פספוסים אבל כולם כואבים ולא מוצדקים. אני משערת שמי שהחליט ללמוד מקצוע זה עשה זאת מאהבת אדם ופחות מאהבת הכסף ועל כן זה כואב לכולם. את המענה יש לחפש לא רק אצל הש"ג אלא לבדוק הלאה ולמעלה.בכל מקרה ישנה עובדת סוציאלית שהוא רשום בתוך התיק שלה של המטופלים. היא חזרה לפניותיי ומכירה אותו ונשמע לי כי מצבו כואב גם לה". [בינתיים נאסף עבורו כסף עבור שכר דירת-חדר לחודש ימים כשאת השמיכות הוא קיבל מגמ"ח שמיכות. הוא קפא בלילות מקור והפתרונות שהוצעו לו - אינן פתרונות אלא בושה וחרפה למדינת ישראל]

התרופות שמחוץ לסל

אחת לכמה שבועות / חודשים, אנו מתבשרים על עליית מחיר הדלק ולחילופין על הוזלתו. אני מציע על דעת מאות אנשים ששוחחתי איתם, שכל התרופות שמחוץ לסל עדיין, יממנו על ידי העלאת מחיר הדלק לכמה ימים כנדרש. ממילא הציבור מאמין "בעיוור" להודעות הללו, והוא יסכים ועוד איך יסכים, שבכסף הזה תחת פיקוח מחמיר, נושיט כתף, בגין הערבות ההדדית, לצרכנים של התרופות הללו. אין זה "יהודי" ואין זה אנושי להשית סכומי עתק על חסרי אמצעים. הרי כל אחד מאזרחי ישראל עלול להיקלע רח"ל למציאות קשה ובלתי נסבלת שכזאת. לחילופין: לקחת כמה אחוזים מעמלות הבנקים שזה, כידוע לכל, שוד לאור היום ובנק ישראל והאוצר אינם עושים דבר לעצור אותו. אפשרי גם תוספת של כמה אחוזים משכר חברי הכנסת שהוא שערורייתי. לחילופין לבטל כליל את ההקצבות למפלגות לקראת בחירות וכו'. חיי אדם חשובים ויקרים יותר.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il